



Gréckokatolíci boli a sú verní Bohu a Svätému Otcovi

Pred nejakým časom som mal možnosť v jednom z dokumentárnych filmov vidieť nádhernú scenériu života v prírode. Veľmi ma to oslovilo, pretože ústrednou myšlienkou scenáristu bolo poukázať na skutočnosť, že i tie najmenšie tvory z ríše zvierat a hmyzu dokážu tvoriť veľké veci, ktoré sú síce na prvý pohľad možno zanedbateľné, no upriamujúc pozornosť na ne nemôžeme ostať bez údivu a úžasu. Napr. losos v rámci neresovej migrácie dokáže zdolávať dlhé vzdialenosti až niečo cez stotridsať kilometrov a prekonávať až päťmetrové výšky. Včely sa dorozumievajú dotykmi tykadiel, či včelím tancom a pokiaľ z úľa odoberiete matku, do pätnástich minút o tom bude vedieť celý úl. Kolibríky sú najmenšie vtáčiky a zároveň najrýchlejšie tvory na planéte. Vedci dokonca tvrdia, že ak by sa vzal pomer veľkosti a rýchlosti kolibríka a raketoplánu vstupujúceho do atmosféry Zeme, tak kolibríky sú rýchlejšie. V tomto dokumente bolo možné vidieť omnoho viac zaujímavostí, no vo mne stále rezonovala myšlienka, že byť malým tvorom nemusí nutne znamenať „prehru“, práve naopak. Nie veľkosť, ale využívanie Stvoriteľom daných schopností robia úžasné scenérie a diela v prírode.

Aj keď možno tento úvod katechézy je istým spôsobom netradičný, vystihuje biblickú udalosť, v ktorej veľkosť a sila neznamenali víťazstvo. Ide o zobrazenie boja na prvý pohľad slabučkého pastiera Dávida a Filištínca Goliáša, ktorého Prvá kniha Samuelova opisuje ako vysokého a mocného muža v plnej zbroji. Dávid mal oproti svojmu protivníkovi dôveru v Boha, preto si mohol dovoliť povedať: „*Pán, ktorý ma vytrhol z moci leva a z moci medveďa, on ma vyslobodí aj z moci tohoto Filištínca.*“ (1 Sam 17,37) Dôveru v Boha potvrdzuje Dávid i skutkom: Vyberá sa proti protivníkovi Goliášovi bez vojenskej zbroje s jednoduchými nástrojmi – palicou, prakom a piatimi kameňmi z potoka. Nevyhne sa posmechu Filištínca, no zotrvá v Božej dôvere, ktorá prinesie víťazstvo Izraelitom. I tu platí pravidlo, že nie sila a veľkosť, no rozvaha, dôvera a schopnosť nasledovať Boha je najmocnejšou zbraňou proti každému zlu.

Obraz akoby vnútorného boja medzi obrom (svetom) a pastierom (Cirkvou) je dnes takmer pravidelnou témou v našej spoločnosti. Je to najmä vtedy, ak Cirkev nekoná v intenciách zmýšľania tohto sveta. Ak sa snaží zachovávať odstup od toho, čo nie je v súlade s Božím zámerom a Kristovou náukou. Áno, vtedy si Cirkev vyslúži i posmech a neraz sa jej dostávajú i nelichotivé poznámky o pretláčaní stredoveku do súčasnosti, o skostnatenosti a neochote rozvíjať „slobodu dnešného moderného človeka“. Ba dokonca máme možnosť stretnúť sa i s názorom, v ktorom človek síce hovorí o viere v Boha, no zároveň proklamuje neveru v Cirkev. Možno si sám bol(a) svedkom takejto argumentácie a nevedel(la) si, ako reagovať a zaujať konkrétny postoj. Otázkou je teda, čo alebo kým je Cirkev? Už Katechizmus Katolíckej cirkvi uvádza, že Cirkev je tajomným Kristovým telom (porov. KKC 777). Kristovo podobenstvo o viniči a ratolestiach výrazne naznačuje, že tí, ktorí majú účasť na Kristovom živote, sú naštepení na Krista, a tak spolu s ním tvoria jedno spoločenstvo vzájomne v určitom zmysle príbuzných ľudí. Apoštol Pavol, ohlasujúci nevyhnutnosť účasti na Kristovom živote pre spásu človeka (porov. Rim 6,5), používa na zobrazenie tejto účasti iné podobenstvo. Vinič v jeho listoch je nahradený Kristovým tajomným telom a jednotlivé naštepené ratolesti sú u Pavla zobrazené ako Kristove údy (porov. 1 Kor 12,12 – 13,27). Dôležitým znakom tohto tela je nevyhnutný fakt, že jeho hlavou je samotný Kristus (Kol 1,18). Mať účasť na Kristovom živote je možné len vtedy, ak Kristus ten život riadi. Je to predsa jeho život. Rovnako ako hlava riadi činnosť jednotlivých údov tela a údy vykonávajú vôľu hlavy, tak aj veriaci kresťania, ktorí majú účasť na Kristovom živote, vykonávajú to, čo im káže Kristus.

Toto spoločenstvo veriacich tvoriace Kristovo tajomné telo Písmo nazýva Cirkvou: „*On (Kristus) je hlavou tela, Cirkvi*“ (Kol 1,18). Z takéhoto vyjadrenia môžeme formulovať zrejme



Duchovná príprava na návštevu Svätého Otca na Slovensku

závery, podľa ktorých naštepenie na Krista krstom je to isté, ako vstúpiť do Cirkvi. Človek môže byť spasený prostredníctvom Cirkvi. Mimo Cirkvi, teda mimo účasti na Kristovom živote, niet spásy. Ako nás pouča i Katechizmus Katolíckej cirkvi: „Svet bol stvorený kvôli Cirkvi,“ *hovorili kresťania prvých čias. Boh stvoril svet kvôli účasti na svojom božskom živote. Táto účasť či spoločenstvo sa uskutočňuje «zhromažďovaním» ľudí v Kristovi a toto «zhromažďovanie» je Cirkev. Cirkev je cieľom všetkých vecí* (KKC 760). Treba brať zároveň na zreteľ i to, že spása prichádza jedine od Boha (porov. KKC 169) a vychádza z jeho iniciatívy k nám (porov. KKC 620). Cirkev nemôže byť chápaná ako nejaká charitatívna ľudská inštitúcia starajúca sa o sociálne problémy vo svete. Je to spoločenstvo ľudí, ktorí sú naštepení na Krista, s ktorým tvoria jedno tajomné telo, a do ktorých prúdi Kristov život uzdravujúci ich z ich hriechnosti, aby takto svätí a spravodliví mohli raz vstúpiť do večnej radosti, kde ich nebude ohrozovať žiadne nešťastie.^[1] Otázkou však ostáva, kde možno prežívať takúto radosť? Odpoveď je pomerne jednoduchá, aj keď si vyžaduje plnosť viery v Božiu prozreteľnosť a jeho milosrdenstvo. Radosť nebeského kráľovstva možno prežívať už tu na zemi. Nebeské kráľovstvo založil na zemi Kristus. Toto kráľovstvo žiari ľuďom v Kristovom slove, v jeho skutkoch a v jeho prítomnosti. Cirkev je zárodkom a začiatkom tohto kráľovstva. Kľúče od neho sú zverené Petrovi (porov. KKC 567).

Môžeme to plne vnímať v udalosti opísanej vo Svätom písme, kde Ježiš udelil Petrovi osobitnú moc: „Tebe dám kľúče od nebeského kráľovstva: čo zviažeš na zemi, bude zviazané v nebi a čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané v nebi“ (Mt 16, 19). „Moc kľúčov“ znamená moc spravovať Boží dom, ktorým je Cirkev. Ježiš, „dobrý pastier“ (Jn 10, 11), potvrdil toto poverenie po svojom zmŕtvychvstaní: „*Pas moje ovce*“ (Jn 21, 15-17). Moc „*zväzovať a rozväzovať*“ znamená plnú moc rozhrešovať od hriechov, vyhlasovať úsudky vo veciach učenia viery a vynášať disciplinárne rozhodnutia v Cirkvi. Ježiš udelil túto plnú moc Cirkvi prostredníctvom služby apoštolov a osobitne Petra.

Vernosť apoštolovi Petrovi a jeho nástupcom je zásadnou otázkou kresťana – katolíka. Túto vernosť máme možnosť vnímať špecifickým spôsobom v živote gréckokatolíkov zvlášť na Slovensku, kde sa táto obradová príslušnosť stávala „tŕňom v oku“ politickej moci päťdesiatych rokov. „Gréckokatolícka cirkev nesmie existovať!“ Takto znel ortiel nad Gréckokatolíckou cirkvou, ktorá bola síce malou, podobne ako Dávid v boji s obrom Goliášom, no zároveň pevnou a neochvejnou. Zbrane však neboli výzbrojou, s ktorou táto Cirkev tiahla do boja s mocnými tohto sveta. Vernosť Bohu, Tradícii Cirkvi a Svätému Otcovi prinášali tiché víťazstvá v duchovnom boji a duchovné ovocie, prinášajúce radosť a pokoj z prežívanej prítomnosti Božieho kráľovstva už tu na zemi. Potvrdil to aj sv. Jána Pavol II., ktorý počas svojej návštevy v Prešove v roku 1995 povzbudzoval veriacich takto: „*Buďte hrdí na túto svoju pradávnu tradíciu, uchovajte si jednotu medzi sebou a chráňte ju pred každým zárodkom nesvornosti a rozdelenia. Vašou silou je duchovná jednota, ktorá sa prejavuje vo svornom konaní.*“^[2]

Kríž, ktorý táto Cirkev v čase totalitného režimu dostáva na ramená, je naplnením slov pápeža Pia XI. Ten na osobnej audiencii odovzdal dnes blahoslavenému biskupovi Pavlovi Petrovi Gojdičovi zlatý kríž so slovami: „*Tento kríž je iba slabým symbolom tých veľkých krížov, ktoré na Teba zošle Pán Boh, môj synu, v Tvojej biskupskej službe.*“ Vskutku šlo o obdobie plné strastí a utrpenia. Kríž však pre túto Cirkev neznamenal koniec. Tento kríž sa stáva výzvou. Reč kríža je jasná: k ľudskému životu patrí rovnako svetlo a tma, šťastie a utrpenie, úspech aj neúspech, radosť aj smútok. Vtedy žijeme v pravde, keď prijmeme aj utrpenie. Vieme totiž, že utrpenie nemá posledné slovo. Veď Kristus na kríži zvíťazil a my, ak budeme niesť svoj kríž s Kristom, s ním aj zvíťazíme.

Krásnym dôkazom prijatia kríža, vernosti Bohu a Svätému Otcovi boli svedectvá väzňov, ktorí mali v čase perzekúcie možnosť spoznať pastierov Gréckokatolíckej cirkvi – vladykov Pavla Petra Gojdiča OSBM a Vasil'a Hopka. Jedno zo svedectiev o vladykovi Gojdičovi hovorí toto:



Duchovná príprava na návštevu Svätého Otca na Slovensku

„Obdivovali sme ho. Jeho veľkosť bola v jeho nevyjadriteľnej skromnosti, pokore a v skutočnom detinskom vzťahu s Bohom. Chatrná telesná stavba, jeho oči a celá tvár prezrádzali strašné utrpenie, no z jeho úst sme nikdy nepočuli slovo sťažnosti. Až do konca svojho života prechovával nesmiernu lásku k svojim kňazom a veriacim. S vďačnosťou spomínal na jednotlivých kňazov, na cirkevné slávnosti a s nadšením hovoril o dôvodoch jednoty gréckokatolíkov s rímskou cirkvou.“

Po smrti vladyku Vasil'a Hopka, pomocného a neskôr svätiaceho biskupa Prešovskej eparchie, vydal o ňom svedectvo arcibiskup a metropolita Josif Slipyj, hlava ukrajinských gréckokatolíkov nasledovne: *„Biskup Vasil' zohrával kľúčovú úlohu pri obnove Gréckokatolíckej cirkvi. Jeho výzvy adresované veriacim mali vždycky dôstojný tón, nemali politický nádych, niesli sa v duchu odpustenia, pochopenia a náboženskej znášateľnosti a na ľudí mali vplyv. Príťahoval veriacich, ktorí sa spolu s kňazmi vracali späť do Cirkvi a k jednote s Apoštolským stolcom. Jeho homílie sa milo počúvali, navštevoval veriacich a rád chodil na odpusty, ktoré sa konali v malých beskydských chrámoch. Bol to skutočný vyznávač, pravý svedok viery.“* [3]

Mnoho kňazov, rehoľníkov a rehoľníčok i laikov v Gréckokatolíckej cirkvi v plnosti prežívali a prežívajú jednotu vo vernosti Petrovi – pápežovi a Katolíckej cirkvi. Svedectvá mnohých kňazov a ich rodín v období prenasledovania Gréckokatolíckej cirkvi zachytáva vo svojom jedinečnom a originálnom diele s názvom „Zostali verní“ aj otec arcibiskup metropolita Ján Babjak. Pri príležitosti udelenia čestného doktorátu na Gréckokatolíckej teologickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove spomína vladyka Ján na toto dielo takto: *„V roku 1950 sa Ježiš každého gréckokatolíckeho kňaza opýtal, podobne ako apoštola Petra: «Miluješ ma viac, ako títo?» A od každého dostal jasnú odpoveď. V drvivej väčšine išlo o odpoveď kladnú. Týmto svedectvom sa gréckokatolícki kňazi habilitovali, lenže nie na chýrnych univerzitách tohto sveta a nezískali akademické tituly, ale dozrievali v duchovnom smere – stali sa vyznávačmi a mučeníkmi Cirkvi. Absolvovali Cyrilovu a Metodovu školu. Podobali sa svojim sv. Otcom vo viere, – ktorí tiež strádali rôznym spôsobom, keď zasievali vieru v Krista do srdca našich predkov. V ich životoch pôsobil Boh svojou milosťou, pretože iba pomocou ľudských síl sa nedali vykonať tieto hrdinstvá. Svedectvo našich biskupov, kňazov, ale aj veriacich môžeme prirovnať k hrdinstvu prvých kresťanov, lebo hoci čelili obľudnej moci zla, nedali sa zlomiť, ale zvíťazili.“* [4]

I my naďalej čerpáme z duchovných víťazstiev našich predkov, ktorí od svojho počiatku stáli na troch pilieroch, charakteristickým pre túto Cirkev: východnej spiritualite, liturgii v živom ľudovom jazyku a jednote s Apoštolským stolcom. Tieto tri piliere budú znova jasne svietiť celému svetu pri návšteve Svätého Otca v Prešove dňa 14. septembra, kedy si budeme pripomínať práve Povýšenie úctyhodného a životodarného Kríža. Akoby symbolicky znova vyjadríme to, že prijatie kríža je pre nás dôkazom naštepenosti na Krista, ktorého Vzkriesením vstupujeme do nového života. Takto chceme všetci svedčiť o Kristovi a jeho sile, ktorá nie je založená na telesnej veľkosti, či fyzických zdatnostiach, ale na základe viery a jej prejavoch.

Ako spomenul aj arcibiskup Cyril Vasil' v pohľade do budúcnosti: *Chceme naďalej rozvíjať a odovzdávať celej Cirkvi aj také znaky liturgie, ako je jej krása a dôstojnosť, ktoré nie sú samoučelným prejavom akejsi veľikáskej bombastickosti, ale sú odzrkadlením toho, že Bohu zasväcujeme to najkrajšie a najvznešenejšie, čo môžeme poskytnúť. To, že to robíme v liturgii, nás má viesť k tomu, aby sme to robili aj v každodennom živote. Bohu nemajú patriť len zvyšky, akési ohryzky nášho času a pozornosti, on si zaslúži to najlepšie.*

A na čosi podobné nás upomína aj liturgia. Eucharistia – vďakyvzdanie za najvyšší dar života, za najvyššiu obeť, pri ktorej Boh obetoval svojho jednorodného Syna na záchranu celého sveta. Preto sú tu zlaté čaše, sviece, krásne rúcha, zborový harmonický spev, kadidlo, procesie. Nie kvôli kňazom či biskupom, ani nie na teatrálnu ohurovanie účastníkov liturgie, ale ako vonkajší ľudský spôsob čo najhlbšieho vyjadrenia úcty k Bohu.



Duchovná príprava na návštevu Svätého Otca na Slovensku

Radosť, krása, slávnosť východnej liturgie – tieto prvky pred viac ako jedenástimi storočiami dojali, uchvátili srdcia i mysle našich slovanských predkov, ktorým sv. Cyril a Metod sprostredkovali duchovné a liturgické bohatstvo Byzancie a priviedli ich k prijatiu evanjelia, tejto radostnej zvesti o „Bohu, ktorý prebýva medzi ľuďmi“, a neskôr ich priviedli do Ríma, ku kolíske nášho kresťanstva, do baziliky Santa Maria Maggiore, aby si túto formu modlitby dali schváliť nástupcom apoštola Petra, aby ju potom odovzdali našim predkom. [5] Dnes môžeme s hrdosťou povedať, že sme dedičmi tohto duchovného pokladu, ktorý je pre nás štítom a ochranou v nástrahách života.

Úvod katechézy patril myšlienke o sile a veľkosti, čo nie je vždy ukrytá – ako sa zdá – vo vonkajšom výzore. Ježiš nás vyzýva k tomu, aby sme neprežívali falošnú slobodu, ktorá nás vedie do duchovnej záhuby či osobnostnej deštrukcie. Lebo tí, čo žijú telesne, nemôžu sa páčiť Bohu (Rim 8,8). Kristus nás pozýva, aby sme na seba vzali jeho jarmo a učili sa od neho, lebo je tichý a pokorný srdcom a iba v ňom dokážeme nájsť odpočinok pre svoju dušu (porov. Mt 11, 29). Vstúpiť do Božieho odpočinku znamená zakúsiť istotu Božieho náručia, v ktorom si môžeme byť istí, že on – živý Boh – nás miluje dokonalou láskou a je ochotný dávať nám svoje odpustenie a uzdravujúci dotyk, nech sme v akomkoľvek stave. Modlime sa teda spolu s celou Cirkvou, na čele so Svätým Otcem, aby sme dokázali zachovať a brániť dedičstvo našich otcov v tomto svete nie silou, ale milosrdenstvom a láskou, ktoré sú obrazom Božej dokonalosti.

Katechézu pripravil o. Peter Tirpák

[1] PALOČKO, Š.: *Katolícka Cirkev ako prostriedok záchrany ľudí*. Prešov: Petra, 2007, s. 44-45.

[2] JÁN PAVOL II.: Príhovor pri modlitbe Akatistu k Presvätej Bohorodičke. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/navsteva-svateho-otca-v-sr-1995> (31.7.2021).

[3] Svedectvo prevzaté z Rádia Vatikán. DURLÁK, M.: Ubehlo 45 rokov od smrti biskupa - mučeníka bl. Vasil'a Hopka – rubrika o živote gréckokatolíkov. In: <https://www.vaticannews.va/sk/cirkev/news/2021-07/ubehlo-45-rokov-od-smrti-biskupa-mucenika-bl-vasila-hopka.html> (31.7.2021).

[4] BABJAK, J.: *Božia logika*. In: <https://www.unipo.sk/public/media/13018/Predn%C3%A1ska%20pri%20udeleni%20Dr.%20h.%20c.%20%20Mons.%20Jan%20Babjak%20SJ.pdf> (31.7.2021).

[5] VASIEĽ, C.: Duchovné piliere. In: SLOVO – Časopis Gréckokatolíckej cirkvi. <https://casopisslovo.sk/2020/10/17/duchovne-piliere/> (31.07.2021).